

اسلام در قبرس

دکتر آمنه باقری

سرشناسه باقری، آمنه، ۱۳۵۶ -
 عنوان و نام پدیدآور اسلام در قبرس / آمنه باقری.
 مشخصات نشر مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری ۴۱۰ ص.
 شابک 978-600-06-0280-2
 وضعیت فهرست‌نویسی فیپا.
 یادداشت کتابنامه.
 موضوع اسلام -- قبرس.
 موضوع قبرس -- تاریخ.
 شناسه افزوده بنیاد پژوهشهای اسلامی.
 رده دیویی ۲۹۷ / ۹۵۶۴۵
 رده کنگره ۱۳۹۷ الف ۵ ب ۲ / ۹۸ / ۱۶ BP
 شماره کتابشناسی ملی ۵۳۹۱۲۶۹

اسلام در قبرس

دکتر آمنه باقری

ویراستار: سید جلال قیامی میرحسینی

ارزیاب: غلامرضا جلالی

طرح جلد: نیما نقوی

چاپ اول: ۱۳۹۷ / ۲۰۰ نسخه، وزیری / قیمت ۳۰۰۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

بنیاد پژوهشهای اسلامی، مشهد: صندوق پستی ۳۶۶-۹۱۷۳۵

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهشهای اسلامی: ۳۲۲۳۰۸۰۳

فروشگاه‌های کتاب بنیاد پژوهشهای اسلامی، مشهد: ۳۲۲۳۳۹۲۳، قم: ۳۷۷۳۳۰۲۹

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

سخن ناشر..... ۱۱

اسلام در قبرس از فتح نخستین تا آغاز جنگ‌های صلیبی - ۱۳

- ویژگی‌های جغرافیایی قبرس ۱۳
- قبرس پیش از اسلام ۲۴
- قبرس پس از ورود اسلام ۳۳
- نخستین فتح قبرس ۳۳
- فتح دوباره و اسکان مسلمانان در قبرس ۴۷
- قبرس در دوره امویان ۵۰
- قبرس در دوره عباسیان ۵۸
- تصرف قبرس توسط بیزانس ۶۶

قبرس در دوران جنگ‌های صلیبی (۴۹۱-۶۹۰/۱۰۹۷-۱۲۹۱) - ۷۱

- قبرس در جنگ اول و دوم صلیبی ۷۱
- اشغال قبرس توسط انگلستان در جنگ سوم صلیبی ۷۶
- حکومت خاندان لوزینان بر قبرس (۵۸۸-۸۹۴/۱۱۹۲-۱۴۸۹) ۸۲
- روابط خاندان لوزینان قبرس با مسلمانان در دوره ایوبیان ۸۲
- روابط خاندان لوزینان قبرس با مسلمانان در دوره ممالیک ۹۲
- جنگ هفتم صلیبی ۹۲
- یورش بیبرس به قبرس ۹۷

وضعیت مسلمانان قبرس در دوران جنگ‌های صلیبی ۱۰۵

قبرس پس از جنگ‌های صلیبی - ۱۰۹

- قبرس، پناهگاه صلیبی‌ها در برابر ممالیک بحری ۱۱۰
- قبرس در برابر ترکان عثمانی ۱۱۴
- حمله‌های قبرس بر ضد امیران ترکان و ممالیک ۱۱۸
- حمله به سرزمین‌های اسلامی در آسیای صغیر ۱۱۹
- حمله قبرس به گریاگوس ۱۱۹
- حمله قبرس به آنتالیا ۱۲۰
- حمله قبرس به علایا ۱۲۱
- حمله به سرزمین‌های اسلامی در مصر و شام ۱۲۲
- حمله قبرس به اسکندریه ۱۲۲
- یورش قبرس به طرابلس ۱۳۴
- نفوذ ژنودر قبرس و تسخیر فاماگوستا ۱۳۸
- وضعیت مسلمانان پس از جنگ‌های صلیبی در قبرس ۱۴۴

قبرس خراج‌گزار ممالیک - ۱۴۷

- یورش‌های برسبای به قبرس ۱۴۹
- یورش نخست برسبای به قبرس ۱۴۹
- یورش دوم برسبای به قبرس ۱۵۱
- حمله سوم برسبای به قبرس ۱۵۶
- قبرس در دوره ممالیک برجی ۱۶۰
- تصرف قبرس توسط ونیزی‌ها (۸۹۴-۹۷۹/۱۴۸۹-۱۵۷۱) ۱۷۴
- وضعیت مسلمانان در قبرس در دوره ممالیک ۱۷۸

قبرس در دوره عثمانی - ۱۸۱

- حمله عثمانی به قبرس ۱۸۱
- تصرف نیکوزیا ۱۹۱

- ۱۹۷.....حکومت عثمانی در جزیره قبرس
- ۱۹۸.....حکومت قبرس زیر عنوان «پاشا لیک» مستقل (۱۶۷۰-۱۵۷۱/۱۰۸۱-۹۷۹)
- ۲۰۵.....قبرس زیر نظارت قاپودان پاشا (۱۷۰۲-۱۶۷۰/۱۱۱۴-۱۰۸۱)
- ۲۰۹.....قبرس زیر نظر صدر اعظم‌ها
- ۲۱۳.....شورش در قبرس
- ۲۱۳.....شورش بر ضد چیل عثمان
- ۲۱۶.....شورش خلیل آغا
- ۲۱۸.....ماجرای حاج عبدالباقی آغا
- ۲۱۹.....قبرس زیر نظارت دیوان همایون (۱۸۳۹-۱۷۸۵/۱۲۵۵-۱۱۹۹)
- ۲۲۰.....افزایش قدرت اسقف‌ها
- ۲۲۱.....شورش ترک‌ها
- ۲۲۲.....سرکوب روحانیت ارتدوکس
- ۲۲۸.....قبرس زیر نظارت پاشالیک رودس (۱۸۶۱-۱۸۳۹/۱۲۷۷-۱۲۵۵)
- ۲۳۱.....آخرین تغییرها در حکومت قبرس زیر حاکمیت عثمانی
- ۲۳۲.....تبعید صبح ازل به قبرس

قبرس پس از پایان حاکمیت عثمانی - ۲۳۷

- ۲۳۷.....الحاق قبرس به مستعمرات بریتانیا
- ۲۴۴.....نهضت اینوسیسی و تلاش برای الحاق قبرس به یونان
- ۲۴۶.....یورش‌های تروریستی اوکا بر ضد مسلمانان
- ۲۴۷.....استقلال قبرس
- ۲۵۲.....ورود نیروهای شورای امنیت به قبرس
- ۲۵۳.....اشغال قبرس توسط نیروهای نظامی یونان
- ۲۵۵.....خروج نیروهای یونان و ورود نیروهای آمریکایی

تأثیرهای حکومت عثمانی بر جامعه قبرس - ۲۶۱

- ۲۶۱.....تأثیرهای سیاسی از نظر تشکیلات حکومتی

- ۲۶۱..... تشکیلات اداری عثمانی
- ۲۶۴..... تشکیلات قضایی
- ۲۶۹..... تشکیلات نظامی و ارتش عثمانی
- ۲۷۲..... تأثیرهای اقتصادی
- ۲۷۳..... احیای اقتصاد جزیره
- ۲۷۵..... نظام مالیاتی
- ۲۸۰..... رشد کشاورزی
- ۲۸۶..... وقف یکی از دستاوردهای عثمانی در قبرس
- ۲۹۰..... تأثیرهای اجتماعی و فرهنگی
- ۲۹۰..... الغای سامانه فتودالی
- ۲۹۲..... اسکان جمعیت در قبرس
- ۳۰۱..... زبان رسمی
- ۳۰۳..... آموزش عمومی و تأسیس مدارس و کتابخانه‌ها
- ۳۰۷..... تأثیرهای مذهبی
- ۳۰۷..... احیای کلیساهای ارتدوکس
- ۳۱۰..... گروه به اسلام
- ۳۲۱..... رشد گرایش‌های صوفیانه و دراویش در قبرس
- ۳۲۵..... مشاهیر قبرسی مسلمان
- ۳۲۵..... مفتی اکمل‌الدین افندی
- ۳۲۶..... احمد رومی قبرسی
- ۳۲۶..... مصطفی پاشا
- ۳۲۷..... عثمان بن فتح‌الله رومی فضلی
- ۳۲۷..... عاشق کنزی قبرسی
- ۳۲۸..... حسن حلمی افندی
- ۳۲۸..... عمر بن عبدالغنی عامری
- ۳۲۹..... محمد امین پاشا
- ۳۳۰..... خربوتلی

۳۳۰
۳۳۱ عثمان ترکای

شهرهای مهم قبرس و آثار و بناهای اسلامی - ۳۳۳

۳۳۳ شهرهای مهم قبرس
۳۳۳ نیکوزیا (لفکوشا)
۳۳۴ لارناکا
۳۳۵ فاماگوستا
۳۳۵ کایرنیا
۳۳۶ پافوس
۳۳۶ لیماسول
۳۳۷ مسجدهای قبرس
۳۳۸ مسجد عمریه
۳۳۹ مسجد بیرق دار
۳۴۰ مسجد حیدرپاشا
۳۴۱ مسجد سلیمیه
۳۴۱ مسجد نو(ینی جامی)
۳۴۲ مسجد دکانلراونو/ قرمانزاده
۳۴۳ مسجد و مدرسه لاله‌لی
۳۴۳ مسجد عرب احمد
۳۴۴ مسجد میدان سراسی (حاکم)
۳۴۵ مسجد ترنج‌لو
۳۴۵ مسجد بازار نخ
۳۴۵ مسجد ضیا پاشا
۳۴۶ مسجد کبیر لارناکا
۳۴۷ مسجد لالامصطفی پاشا
۳۴۸ مسجد سنان پاشا

- ۳۴۹..... مسجد جامع فاماگوستا
- ۳۵۱..... مسجد آغا جعفر پاشا
- ۳۵۲..... مسجد بزرگ لیماسول (جامع کبیر)
- ۳۵۳..... جامع جدید یا کوپرلو ابراهیم
- ۳۵۳..... مسجد محمد بیک ابوبکیر یا جامع کبیر پافوس
- ۳۵۳..... تکیه های نیکوزیا
- ۳۵۴..... تکیه قیرخ لر
- ۳۵۵..... تکیه یندی لر (هفت قبر)
- ۳۵۵..... تکیه عزیزیه
- ۳۵۶..... تکیه مولویه
- ۳۵۷..... تکیه ها لاسلطان (مقبره ام حرام)
- ۳۵۹..... تکیه ترابی
- ۳۵۹..... تکیه ریحان بابا
- ۳۵۹..... تکیه ظهوری
- ۳۶۰..... تکیه آق لایان دده
- ۳۶۰..... تکیه عمر در ناحیه کایرنیا
- ۳۶۱..... تکیه پیری دده
- ۳۶۲..... تکیه حسن آغا - حاجی محمد ولی تکیه
- ۳۶۳..... مهمان سراها
- ۳۶۳..... مهمان سرای بزرگ یا بیوک هان
- ۳۶۴..... مهمان سرای قمارچی لر
- ۳۶۵..... حمام ها
- ۳۶۷..... حمام بیوک یا حمام بزرگ
- ۳۶۸..... مدرسه ها، کتابخانه ها و دیگر ساختمان های تاریخی
- ۳۶۸..... کتابخانه سلطان محمود
- ۳۶۸..... مدرسه بیوک نیکوزیا
- ۳۶۹..... مدرسه کوچک نیکوزیا

۳۶۹	بازار بدستان
۳۷۰	عمارت درویش پاشا
۳۷۱	خانه قاضی منتش افندی یا منتش زاده
۳۷۱	قنات ابوبکیر پاشا
۳۷۱	قلعه‌ها
۳۷۱	قلعه لیماسول
۳۷۲	قلعه پافوس
۳۷۳	پیوست‌ها
۳۷۳	الف) جدول‌ها
۳۷۷	ب) تصاویر
۳۹۳	ج) نقشه‌ها
۳۹۷	منابع و مأخذ
۴۰۶	فهرست مقالات
۴۰۷	فهرست پایگاه‌های اینترنتی
۴۰۸	فهرست منابع لاتین

سخن ناشر

عن عبدالسلام بن صالح الهروي قال: سمعتُ أبا الحسن عليَّ بنَ موسى الرضا عليه السلام يقول: رَحِمَ اللهُ عبداً أحيا أمرنا. فقلتُ له وَكَيْفَ يُحْيِي أَمْرَكُمْ؟ قال: يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ، فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا.

حمد و سپاس بی حد خداوند بزرگ و دانا را سزد که غایت آفرینش انسان را معرفت و عبودیت ذات مقدس خود قرار داد و فرمود: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾^۲. درود بر پیامبران الهی به ویژه حضرت خاتم انبیاء محمد مصطفی صلی الله علیه و آله که با تزکیه و تعلیم کتاب و حکمت، زمینه ساز تحقق این هدف متعالی شدند و سلام بر امامان معصوم علیهم السلام، به خصوص عالم آل محمّد صلی الله علیه و آله، حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام که ستارگان پرفروغ آسمان معرفت و عبودیت اند و راهنمایان بشر در صراط مستقیم معرفت و بندگی، و رحمت خدا بر عالمان و پژوهشگرانی که در طول تاریخ با فراگیری و نشر علوم و معارف اسلامی به احیای امر امامت و ولایت پرداخته و مردم را با زیبایی های فرهنگ اصیل اهل بیت علیهم السلام آشنا ساخته اند.

بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی بر اساس نگاه ژرف تولیت فقید این آستان ملک پاسبان در سال ۱۳۶۳ به دستور معظم له تأسیس شد و با الهام از منویات رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی ره و دیدگاه های حکیمانۀ خلف صالح ایشان،

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام ۱/ ۳۰۷؛ از امام رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: خدا رحمت کند کسی را که امر ما را زنده کند. عرض کردم: امر شما را چگونه زنده کند؟ فرمود: علوم ما را فراگیرد و به مردم بیاموزد، که اگر مردم زیبایی های کلام ما را بدانند از ما پیروی خواهند کرد.

۲. الذاریات / ۵۶: «و جن و انس را نیافریدم مگر برای آنکه مرا بپرستند».

مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای مدظله‌العالی، و رهنمودهای تولید معزز جناب آیت الله رئیسی، با تشکیل گروه‌های پژوهشی و استفاده از نخبگان حوزه و دانشگاه، در راستای تأمین نیازهای فرهنگی جامعه و نظام اسلامی و نسل جوان و زائران بارگاه منور رضوی، به پژوهش و نشر علوم و معارف اسلامی نبوی و سیره اهل بیت عصمت علیهم‌السلام پرداخته و به فضل الهی به توفیقات ارزنده‌ای دست یافته است.

* * *

قبرس جزیره‌ای است که در شرقی‌ترین قسمت دریای مدیترانه قرار گرفته. این جزیره، به دلیل موقعیت ویژه‌اش، از صدر اسلام مورد توجه حاکمان مسلمان بوده است. از آنجا که امروزه مسلمانان پس از مسیحیان ارتدوکس، بزرگ‌ترین گروه مذهبی این جزیره را تشکیل می‌دهند و با توجه به اینکه هیچ پژوهش تاریخی‌ای به زبان فارسی در مورد اسلام در قبرس صورت نگرفته، این پژوهش می‌تواند تحولاتی را که ورود اسلام به این جزیره موجب شده، روشن سازد. این پژوهش به چگونگی ورود اسلام به قبرس در صدر اسلام و وضعیت قبرس در این دوره، نقش قبرس لاتینی در جنگ‌های صلیبی، فتح قبرس در زمان ممالیک و سرانجام، سه قرن حاکمیت عثمانیان در قبرس می‌پردازد. حاکمیت مسلمانان در زمان عثمانی بر قبرس تأثیرات مهمی در زمینه‌های اجتماعی، مذهبی، فرهنگی و اقتصادی بر زندگی مردم قبرس گذاشت. از نظر اجتماعی، از یک سو قبرسی‌ها را از بردگی اربابان بزرگ زمین‌دار لاتینی آزاد کرد و از سوی دیگر، عنصر نژادی ترک را به جمعیت قبرس افزود، و زبان ترکی به عنوان دومین زبان رسمی این جزیره مطرح گردید. از نظر مذهبی، مسیحیان ارتدوکس را از سلطه کلیسای کاتولیک خارج ساخت و با اسکان جمعیت مسلمان در قبرس و همچنین گرویدن گروهی از مسیحیان جزیره به اسلام، یک عنصر ثابت مذهبی را به قبرس وارد کرد. بناها و ساختمان‌های اسلامی، اسامی شهرها و روستاها و خیابان‌های باقی‌مانده از دوران اسلامی از آثار و نشانه‌های سه قرن حاکمیت مسلمانان در قبرس است.

بنیاد پژوهش‌های اسلامی
آستان قدس رضوی